

Εισαγωγή

Το project αποτελεί μια εκτεταμένη μελέτη ενός θέματος. Το θέμα μπορεί να προκύψει από τον εκπαιδευτικό, από τα παιδιά ή από τη συνεργασία των δύο αυτών μερών. Σε κάθε περίπτωση πάντως θα πρέπει να αφορά και να ενδιαφέρει τους μαθητές ή και τον μαθητή. Η έρευνα του θέματος χωρίζεται σε τρεις φάσεις.

Οι Katz – Chard (2004) περιγράφουν τις τρεις φάσεις ως εξής:

Φάση I: η εκκίνηση του project. Περιλαμβάνει την εισαγωγή και τη διασάφηση του θέματος και των υποθεμάτων που πρόκειται να έρευνηθούν. Η ομάδα μοιράζεται εμπειρίες και γνώσεις που σχετίζονται με το θέμα και τον προσδιορισμό των ερωτημάτων που πρόκειται να έρευνηθούν. Φάση II: project σε εξέλιξη. Πρόκειται για την εργασία πεδίου. Η φάση κατά την οποία αναζητούνται απαντήσεις στα ερωτήματα που έχουν διαμορφωθεί έως τώρα. Οι απαντήσεις θα έρθουν μέσα από τη συλλογή δεδομένων και επιπλέον πληροφοριών. Φάση III: ολοκληρώνοντας το project. Όταν το θέμα κάνει τον κύκλο του τότε μιλάμε για τη φάση της κορύφωσης-ολοκλήρωσης του project. Η μοναδικότητα του κάθε project αντανακλάται πολύ έντονα σε αυτή τη φάση, οι δραστηριότητες της οποίας μπορούν να επιλεχθούν από πλήθος δραστηριοτήτων, όπως είναι η ανοιχτή εκδήλωση με πρόσκληση στους γονείς, σχολική συγκέντρωση και παρουσίαση κ.ά.

Σε όλες τις φάσεις, η συμμετοχή των παιδιών είναι ενεργός. Ο λόγος τους εισακούεται και οι επιλογές τους μετράνε. Τους δίνεται η δυνατότητα να εφαρμόσουν τις δεξιότητες τους σε δραστηριότητες που έχουν νόημα για τα ίδια. Τα δυνατά σημεία των παιδιών αξιοποιούνται. Ο Χρυσαφίδης (2003) σημειώνει ότι ο εκπαιδευτικός έχει περισσότερο συμβουλευτικό και καθοδηγητικό ρόλο. Βοηθάει στην πρόοδο της έρευνας, ενθαρρύνει και εστιάζει την προσοχή των παιδιών στις επιδιώξεις που έχουν κάθε φορά ανάλογα με το θέμα. Οργανώνει το χρόνο και κάνει προτάσεις. Είναι εκεί για να παρατηρεί, να αξιολογεί και να δίνει λύσεις όταν τα παιδιά βρεθούν σε αδιέξοδο. Μπορεί κάποιοι να θεωρούν το ρόλο αυτό υποβαθμισμένο. Δεν είναι όμως. Είναι διαφορετικός. Η βαρύτητα του ρόλου του εκπαιδευτικού μεταφέρεται στο επικοινωνιακό του έργο. Γίνεται συνεργάτης-βοηθός στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στην προσπάθεια τους να αυτονομηθούν.

Επειδή, το κέντρο του ενδιαφέροντος δεν είναι το θέμα, είναι το παιδί!

Παρά τα οφέλη όμως της μεθόδου project, δεν προτείνεται η αποκλειστική εφαρμογή της και η κατάργηση όλων των άλλων μεθόδων και προγραμμάτων. Οι Katz - Chard (2004), αντίθετα, σημειώνουν πως σκοπός είναι η ένταξη της μεθόδου project στο αναλυτικό πρόγραμμα της νηπιαγωγού. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται η δημιουργία και η απόκτηση σημαντικών γνώσεων, καθώς και η καλλιέργεια σημαντικών δεξιοτήτων των παιδιών.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα όσα έχουμε διαβάσει κατά καιρούς, θα προσπαθήσουμε, στο πλαίσιο της πρακτικής μας άσκησης, να τα εφαρμόσουμε και να διαπιστώσουμε στην πράξη τα αποτελέσματα.

Φάση I – Εκκίνηση του project

Αναζήτηση θέματος

Επιλέξαμε το θέμα μας επιτόπου στην τάξη μαζί με τα παιδιά. Ξεκινήσαμε με συζήτηση. Καθώς ήταν η πρώτη εβδομάδα μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων επικεντρωθήκαμε στις γιορτές. Τα παιδιά άρχισαν να μας διηγούνται πώς πέρασαν και πού πήγαν. Κάποια είχαν πάει στα χωριά τους, κάποια επισκέφθηκαν συγγενείς. Δύο παιδιά μάς μίλησαν για παραστάσεις θεάτρου που είδαν στις γιορτές. Με αυτή την αφορμή κουβεντιάσαμε λίγο για το θέατρο και το κουκλοθέατρο.

Έπειτα, μας μίλησαν για τα δώρα που πήραν. Κάποια δώρα που τους έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση μας τα περιέγραψαν με κάθε λεπτομέρεια. Μας μίλησαν για πυροσβεστικά οχήματα, πυραύλους, για μεγάλα κουκλόσπιτα και ηλεκτρονικά παιχνίδια. Μέχρι εκείνη τη στιγμή περισσότερο ενδιαφέρον είχαν δείξει για το κουκλοθέατρο και τα διαστημικά παιχνίδια.

Όμως, καθώς η πιο πρόσφατη από τις γιορτές ήταν η γιορτή των Φώτων (δύο ημέρες πριν ανοίξουν και πάλι τα σχολεία), είχαν πιο έντονη την εικόνα του αγιασμού των υδάτων με το σταυρό που τον ρίχνουν στη θάλασσα, σε ποτάμια κ.λπ. Γι' αυτό η σκέψη τους σταδιακά οδηγήθηκε προς τα εκεί. Κάποιο παιδί έκανε την αρχή εκφράζοντας την απορία του και μας ρώτησε: «Έτσι όπως πέφτει ο σταυρός στο νερό μπορεί να χτυπήσει κανένα ψάρι». Αμέσως τα υπόλοιπα στραφήκαν σε εμάς περιμένοντας με προσοχή την απάντηση μας. Βλέποντας το ενδιαφέρον που έδειξαν, και για να μην αναστείλουμε την ευκαιρία που παρουσιάστηκε για περαιτέρω προβληματισμό, αποφύγαμε να δώσουμε μια έτοιμη απάντηση. Ζητήσαμε από τα ίδια να σκεφτούν και να απαντήσουν στον συμμαθητή τους. Χωρίς δισταγμό, το ένα μετά το άλλο τα περισσότερα παιδιά άρχισαν να δίνουν τις απαντήσεις τους. Μεταξύ άλλων ακούστηκαν: «Όχι, κάτι τέτοιο δε γίνεται γιατί τα ψάρια κολυ-

μπούν γρήγορα και φεύγουν», «Μπορεί κάποιο ψάρι που κοιμάται να μην το καταλάβει και να χτυπήσει», «Τα ψάρια δε χτυπάνε, χτυπάνε όμως οι πέτρες στο βυθό» κ.ά. Η σκέψη των παιδιών είχε τέτοιο ειρημό που, αφού έδωσαν τις απαντήσεις τους, άρχισαν να λένε ιστορίες για τη θάλασσα γενικά. Βλέποντας την τροπή που πήρε η συζήτηση και την ανάγκη τους να εκφραστούν, αυτό που κάναμε ήταν να βάλουμε μια τάξη έτσι ώστε να μη μιλούν όλα μαζί και μπορέσουμε να τα ακούσουμε με προσοχή. Κάποια προτίμησαν να μας πουν εμπειρίες τους από καλοκαιρινές διακοπές: «Εγώ με τον μπαμπά μου ψαρεύουμε με πετονιά και πάνουμε ψάρια 10 μέτρα!». Κάποια σχολίαζαν τα λεγόμενα των προηγουμένων και προσέθεταν και δικά τους: «Δεν υπάρχουν ψάρια 10 μέτρα, μόνο καρχαρίες. Εγώ έχω καρχαρία στο σπίτι μου!». Άλλα είπαν για κοχύλια που έχουν στο σπίτι τους. Ένα παιδί μάς μίλησε για τον πατέρα του που είναι μάγιερας σε καράβι. Όλα ανυπομονούσαν να μιλήσουν και σε όλα δόθηκε η ευκαιρία να το κάνουν.

Στο τέλος της συζήτησης συνοψίσαμε και κάναμε ψηφοφορία για να αποφασιστεί το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούμε. Η πλειοψηφία επέλεξε να ασχοληθούμε με οργανισμούς που ζουν στη θάλασσα. Τα ρωτήσαμε τι θα ήθελαν να μελετήσουμε και τι θα ήθελαν να μάθουμε. Καταγράψαμε όσα μας ανέφεραν και οι σκέψεις αυτές των παιδιών σε συνδυασμό με τις δικές μας αποτέλεσαν τη βάση για την οργάνωση όλης της μετέπειτα πορείας μας.

Όταν ολοκληρώσαμε τη συζήτηση, ξητήσαμε από τα παιδιά να ζωγραφίσουν ό,τι ήθελαν για τη θάλασσα. Πήραν χαρτιά και μαρκαδόρους και ξεκίνησαν. Συχνά σταματούσαν για να μας ρωτήσουν πώς να φτιάξουν ένα ψάρι, ένα χταπόδι, ένα δελφίνι. Οι απορίες τους ήταν πολλές. Ήθελαν να ζωγραφίσουν αλλά δεν ήξεραν πώς. Εμείς βοηθούσαμε σε κάποια σημεία, αλλά γενικά τα παροτρύναμε να συνεχίσουν όπως μπορούσαν. Και συμπληρώναμε πως από την επόμενη ημέρα θα έχουμε στην τάξη καθημερινά όλο και περισσότερους θαλάσσιους οργανισμούς, εικόνες, αντικείμενα αλλά και πραγματικούς, για να μελετήσουμε πώς είναι. Με αυτόν τον τρόπο εκτονώθηκαν και διοχέτευσαν τις ιδέες που τους είχαν γεννηθεί σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης. Επιπλέον, πετύχαμε έναν βασικό μας στόχο, να ανιχνεύσουμε σε αυτό το αρχικό στάδιο τις σκέψεις των παιδιών για το θέμα.

20 τα πρώτα μας projects – ευγενία κοντσουβάνον

Σκέψεις μας για το project

- Ποιοι είναι οι λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου θέματος

Το θέμα προέκυψε από τη συζήτηση με τα παιδιά. Οι εμπειρίες τους από τη γιορτή των Φώτων ήταν έντονες και γι' αυτό η σκέψη τους οδηγήθηκε εκεί. Κάποια άλλα θέματα που προτάθηκαν ήταν το διάστημα και το κουκλοθέατρο. Τελικά, ύστερα από ψηφοφορία, ως επικρατέστερο θέμα αναδείχθηκαν «οι θαλάσσιοι οργανισμοί».

- Ποιες πιθανές κατευθύνσεις θα μπορούσε να πάρει

Με άξονα τους θαλάσσιους οργανισμούς θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για τα ψάρια, τα θηλαστικά της θάλασσας, τους κατοίκους του βυθού (π.χ. καβούρια, όστρακα, σφουγγάρια), το ψάρεμα, τους κινδύνους που προκύπτουν από την υπεραλίευση κ.ά.

- Ποια περιεχόμενα, γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις ζωής θα μπορούσαν να ενισχυθούν

Τα παιδιά θα έρθουν σε επαφή με τον κόσμο της θάλασσας, θα γνωρίσουν τους ζωντανούς οργανισμούς του βυθού (σφουγγάρια, όστρακα, μαλάκια, φυτά), τα ψάρια και τα θηλαστικά, την ανατομία των ψαριών (βράγχια, ραχοκοκαλιά, ουρά, πτερύγια, λέπια) και θα μάθουν για το ψάρεμα. Ακόμη, όσον αφορά τις δεξιότητες, θα μάθουν να κατανοούν το περιεχόμενο μιας ιστορίας, να ερμηνεύουν τις εικόνες, να περιγράφουν καταστάσεις και τους ήρωες της ιστορίας και να προβλέπουν το τέλος της. Θα μάθουν ακόμη να καλλιεργούν τη φαντασία τους και να την αποτυπώνουν στο χαρτί, να ζωγραφίζουν θέματα για τα οποία είχαμε προηγουμένως μιλήσει, θα εργαστούν ομαδικά, θα μάθουν να δείχνουν σεβασμό στις απόψεις των άλλων, θα κατασκευάσουν ομαδικό πολάκι και θα νιώσουν τη χαρά της δημιουργίας, θα έρθουν σε επαφή με διάφορα υλικά και επιφάνειες, όπως κοχύλια, αστερίες κ.λπ., θα μάθουν να εφεύρουν μια ιστορία και να διασκεδάσουν με τους στίχους ενός τραγουδιού.

- Τι ξέραμε ήδη και τι επιπλέον θα θέλαμε να μάθουμε για το θέμα

Από την αρχή του project είχαμε ήδη κάποιες γνώσεις σχετικά (π.χ. ψάρια, όστρακα, τρόποι ψαρέματος κ.λπ.). Προκειμένου να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις του project και να είμαστε σε θέση να απαντήσουμε στις απορίες των παιδιών, έπρεπε να είμαστε προετοιμασμένες, με περισσότερες γνώσεις για το θέμα (εγκυλοπαίδειες, Ιντερνετ, περιοδικά κ.ά.).

- Πώς μπορούν οι γονείς να έχουν συμμετοχή στο θέμα

Στην επεξεργασία του θέματος λάβαμε υπόψη ότι υπήρχαν γονείς παιδιών από την τάξη που ασκούν επαγγέλματα σχετικά με τη θάλασσα. Συγκεκριμένα, υπήρχε μάγειρας σε καράβι και ερασιτέχνης ψαράς. Ακόμη, οι γονείς θα μπορούσαν να βοηθήσουν συζητώντας στο σπίτι με τα παιδιά πάνω στο θέμα μας ή δίνοντάς τους για να φέρουν στην τάξη βιβλία με θέμα το βυθό, τα ψάρια, σχετικά παραμύθια κ.ά.

- Τι πηγές-βοηθήματα μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών και να απαντήσουμε τις ερωτήσεις τους
Θα χρησιμοποιήσουμε εγκυκλοπαίδειες και το Ίντερνετ. Θα δούμε DVD για να διασαφηνίσουμε τις σκέψεις των παιδιών και να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον τους και θα διαβάσουμε παραμύθια. Επίσης, θα επεξεργαστούμε πλαστικά αλλά και αληθινά ψάρια, αστερίες, όστρακα, σφουγγάρια και κοχύλια.
- Με ποιον τρόπο δείχνουν τα παιδιά ότι ξέρουν, πώς αρχίζουν να διερευνούν το θέμα Ζωγραφίζοντας όποιον/όποιους θαλάσσιους οργανισμούς θέλουν.
- Ερωτήσεις μας προς τα παιδιά
  - Ποια ψάρια γνωρίζετε;
  - Ποια άλλα ζώα της θάλασσας γνωρίζετε;
  - Τι υπάρχει στο βυθό της θάλασσας;
  - Ποια επαγγέλματα σχετικά με τη θάλασσα γνωρίζετε;
  - Ποιον τρόπονς ψαρέματος γνωρίζετε;
  - Πώς είναι το σώμα του ψαριού;
  - Τι γεννάνε τα ψάρια;
  - Τι τρώνε τα ψάρια;
- Τι γνωρίζουν και τι θέλουν να ανακαλύψουν τα παιδιά
Τα παιδιά γνωρίζουν ότι το θαλασσινό νερό είναι αλμυρό.

Κάποια είδη θαλάσσιας ζωής:

μπαριμπούνι
σαλάχι
χταπόδι
καλαμάρι
δελφίνι
καρχαρίας

Είδη ζωής στο βυθό:

φύκια
κοράλλια
όστρακα

Είδη καραβιών:

ψαράδικα
εμπορικά
πειρατικά

Κάποιους τρόπους ψαρέματος:

πετονιά
καλάμι
δίχτυα

- Τα παιδιά θέλουν να ανακαλύψουν

Περισσότερα είδη θαλάσσιων οργανισμών:

σφουγγάρι
αστερίας

αχινός
ιππόκαμπος

22 τα πρώτα μας projects – ευγενία κοντσουβάνου

Σημαντικά στοιχεία για τους θαλάσσιους οργανισμούς:

ανατομία
με τι τρέφονται
πώς αναπαράγονται

Λεπτομέρειες για τη ζωή στο βυθό της θάλασσας.

Πληροφορίες για επαγγέλματα που σχετίζονται με τη θάλασσα:

ψαράς-τρόποι ψαρέματος
ναυπηγός
καπετάνιος

Βασικοί μας στόχοι

Να αποσαφηνιστούν κάποιες παρανοήσεις των παιδιών:

όρκα - φάλαινα δολοφόνος γιατί μισεί τους ανθρώπους
ο κάβουρας περπατά προς τα εμπρός
θηλαστικά σημαίνει θηλυκά

Να μάθουν τα παιδιά περισσότερες λεπτομέρειες για τους θαλάσσιους οργανισμούς
(για παράδειγμα: ποιοι είναι ψάρια και ποιοι θηλαστικά).

Να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους με περισσότερα είδη θαλάσσιας ζωής
(για παράδειγμα: σφουγγάρι, κοράλλι).

Να εξερευνήσουν το βυθό της θάλασσας και να μάθουν τι φιλοξενεί
(για παράδειγμα: όστρακα με μαργαριτάρια και πώς γίνονται, καβουριά που έχουν
κέλυφος για σπίτι).

Να μάθουν λεπτομέρειες για επαγγέλματα που σχετίζονται με τη θάλασσα
(για παράδειγμα: ψαράς, τρόποι ψαρέματος).

Πώς αποφασίζουμε αν το θέμα είναι κατάλληλο για project

Το θέμα των θαλάσσιων οργανισμών είναι ένα θέμα συγκεκριμένο. Σχετίζεται με προηγούμενες εμπειρίες των παιδιών και επομένως μπορούμε να συμπεριλάβουμε εμπειρίες που είναι κοντινές στα παιδιά και αληθινά αντικείμενα που μπορούν να χειριστούν. Στο πλαίσιο του θέματος τα παιδιά μπορούν να εξασκήσουν την ικανότητα της αναπαράστασης. Επιπλέον, πρόκειται για ένα θέμα που εντάσσεται στο πολιτισμικό υπόβαθρο των παιδιών και των οικογενειών τους, καθώς ζούμε σε μια χώρα με πλούσια ναυτική παράδοση.

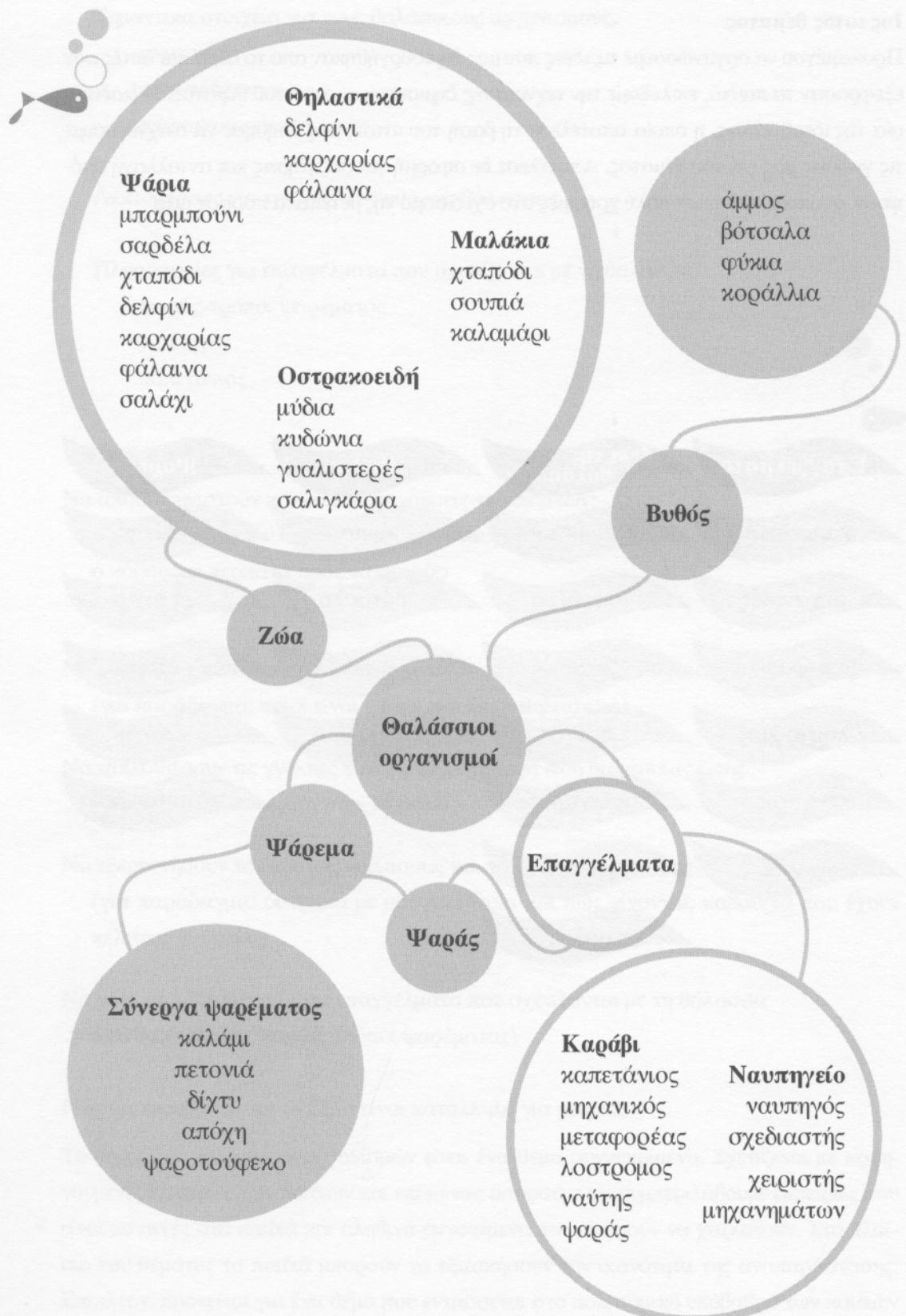
1ος ιστός θέματος

Προκειμένου να οργανώσουμε τις ιδέες που μας δημιουργήθηκαν από το θέμα και αυτές που εξέφρασαν τα παιδιά, επιλέξαμε την τεχνική της δημιουργίας ιστού του θέματος. Η διαδικασία της ιδεοθύελλας, η οποία αποτέλεσε τη βάση του ιστού, μας βοήθησε να ανιχνεύσουμε τις γνώσεις μας επί του θέματος. Αποτέλεσε δε αφορμή για συζητήσεις και ανταλλαγή απόψεων, οι οποίες φάνηκαν πολύ χρήσιμες στο σχεδιασμό της μετέπειτα πορείας μας.

Επαγγέλματα	Ζώα της θάλασσας	Βυθός	Ψάρεμα
καπετάνιος	μπαρμπούνι	άμμος	καλάμι
μηχανικός	σαρδέλα	βότσαλα	πετονιά
μεταφορέας	χταπόδι	φύκια	δίχτυ
λοστορόμιος	δελφίνι	κοράλλια	απόχη
ναύτης	καρχαρίας		ψαροτούφεκο
ψαράς	φάλαινα		
	σαλάχι		

Αρχικό σχήμα ιδεοθύελλας.

1ος ιστός θέματος.

Κλείσιμο της φάσης I του project

Η πρώτη φάση του project βρίσκει την τάξη με μια ξεκάθαρη αίσθηση των παραμέτρων που θα εξετάσουμε. Τα παιδιά μέχρι στιγμής έχουν πει τι θέλουν να ανακαλύψουν και με ποιον τρόπο (ζωγραφική, DVD, παραμύθια, αναπαράσταση, έρευνα πεδίου). Επιπλέον, και εμείς έχουμε εντοπίσει τα σημεία τα οποία χρειάζεται να διασαφηνίσουμε στα παιδιά. Έτσι, προχωράμε στη δεύτερη φάση.

Φάση ΙΙ – Project σε εξέλιξη

Έρευνα πεδίου

Στην εργασία με project δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να επιλέξουν τις δραστηριότητες που θα γίνουν, είτε προτείνοντας κάποιες τα ίδια είτε διαλέγοντας μεταξύ κάποιων που θα προτείνει ο εκπαιδευτικός.

Βέβαια, στην πορεία είναι πολύ πιθανόν το ενδιαφέρον τους να στραφεί και σε άλλους τομείς του project. Ακόμη, ενδέχεται να προκύψουν αποδίες οι οποίες να θεωρηθούν πρόσφορο έδαφος για περαιτέρω ενασχόληση. Για το λόγο αυτόν είμαστε εκ των προτέρων σε ετοιμότητα, για να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε με κατάλληλες δραστηριότητες.

Πώς προετοιμάζουμε την έρευνα πεδίου

Στη φάση ΙΙ του project, στην οποία περιλαμβάνεται η εργασία πεδίου, καλό θα ήταν να πραγματοποιηθούν δραστηριότητες, όπως είναι η εκδρομή σε χώρους σχετικούς με το θέμα, ο ερχομός επισκέπτη στην τάξη κ.ά. Δυστυχώς, στην παρούσα φάση δε μας δόθηκε αυτή η δυνατότητα.

Ως εναλλακτική προτάθηκε να φέρουμε στην τάξη πραγματικούς θαλάσσιους οργανισμούς. Ψάρια, μαλάκια, όστρακα που προμηθευτήκαμε από κοντινό ιχθυοπωλείο. Έτσι, αποφασίσαμε να «φέρουμε» το ιχθυοπωλείο στο χώρο του νηπιαγωγείου. Με αυτόν τον τρόπο δόθηκε η δυνατότητα στα παιδιά να δουν, να αγγίξουν και να περιεργαστούν τα ψάρια και τα θαλασσινά, χωρίς να υπάρχει η πίεση του χρόνου.

Η δραστηριότητα οργανώθηκε ως εξής: πρώτα πρώτα, λόγω της έντονης μυρωδιάς που θα αναδυόταν αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί σε εξωτερικό χώρο. Τα υλικά μας ήταν ψάρια και θαλασσινά, εφημερίδες (για να στρωθούν στην επιφάνεια που επρόκειτο να εκτεθούν), γάντια (πρωτίστως για τον κίνδυνο αλλεργικών αντιδράσεων και δευτερευόντως για να μη μυρίσουν τα χέρια), φωτογραφική μηχανή.

Ακολουθούν οι ιστός όλων των δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του project και οι δραστηριότητες αναλυτικά, με πρώτη τη δραστηριότητα έρευνας πεδίου.